

Henryk **KNAPCZYK**

DOTYCHCZASOWA DZIAŁALNOŚĆ GRUPY INICJATYWNEJ – PRZYSZŁE POLSKIE POLE WALKI *)

Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych OBRUM Gliwice realizując swoje zadania statutowe prowadzi studia i analizy dotyczące trendów rozwojowych techniki i technologii wojskowych, obejmujących sprzęt i wyposażenie dla wojska ze szczególnym uwzględnieniem uzbrojenia i sprzętu przeznaczonego dla wojsk lądowych.

Ocena stanu zaawansowania technologicznego wyrobów polskiego przemysłu zbrojeniowego, a także analizy literaturowe i uczestnictwo w międzynarodowych, branżowych konferencjach naukowych prowadzą do jednoznacznego wniosku, że jednostki badawczo-rozwojowe i placówki naukowe przemysłowego potencjału obronnego państwa wraz z zakładami przemysłu obronnego, a szczególnie z Grupami Kapitałowymi powinny zająć się, i to w trybie pilnym, studiami i pracami analitycznymi, a w konsekwencji badaniami i rozwojem sprzętu przyszłości. Chodzi o stworzenie programu, który byłby odpowiednikiem programów przyjętych i rozwijanych w wielu państwach, a przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych pod nazwą FCS (Future Combat Systems), ale także w państwach europejskich, na przykład w Wielkiej Brytanii program FRES, we Francji program BOA, w Szwecji program SEP itd.

Powinność ta, czy wręcz obowiązek, by podjąć wspólną pracę i sformułować w Polsce program na miarę naszych potrzeb, szans i możliwości, wynika z kilku ważnych przesłanek.

Wymienię niektóre.

Po pierwsze - nasze zobowiązania (aspekt wojskowo-polityczny).

Od pięciu lat jesteśmy w NATO. Niesie to za sobą potrzebę określonej aktywności militarnej – ostatnio - przede wszystkim współdziałania w zwalczaniu terroryzmu.

Unia Europejska, do której akces Polski jest o krok, konsoliduje swoje wysiłki w wielu obszarach. Również w wymiarze zapewnienia bezpieczeństwa europejskiego.

Potrzebę aktywnego współdziałania w tym procesie ogłosił rząd Rzeczypospolitej Polskiej akceptując między innymi ideę powołania Sił Europejskich. Na tle zobowiązań natowskich zwiększa to znacząco naszą rolę i zadania.

Po drugie - nasze możliwości.

Polska jest liczącym się producentem uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Posiadamy znaczący, szczególnie w wymiarze europejskim, potencjał rozwojowo-produkcyjny, zdolny do opracowywania własnych zaawansowanych projektów, jak i absorpcji technologii z zewnątrz.

Posiadamy dobrą markę na rynku produktów uzbrojenia, jednakże w zderzeniu z realiami budżetu, a stąd kurczącymi się zamówieniami na prace rozwojowe, o których mowa wyżej, polskie atuty ulegają stopniowej degradacji.

Po trzecie - nasza pozycja wobec producentów światowych i europejskich na rynku producentów uzbrojenia.

W obszarze produkcji i handlu uzbrojeniem trwa ostra konkurencja. Elementem tej walki o przetrwanie są wrogie przejęcia, pozamerytoryczne wybory przy zakupach uzbrojenia, dumping itp.

Potrzeba przeciwstawienia się tym żywiołowym, nie zawsze zgodnym z prawem, procesom, a także ochrona własnego rynku, w tak newralgicznej, dotyczącej bezpieczeństwa państw dziedzinie, powoduje nierzadko interwencje rządów. Wszystko to razem ma istotny wpływ na zdeformowanie tak zwanego wolnego, liberalnego rynku i uczciwej konkurencji.

Innym, wydaje się, że najbardziej właściwym sposobem obrony przed globalnym dyktatem potentatów jest konsolidacja i współpraca mniejszych, zagrożonych eliminacją z rynku podmiotów. Mowa o konsolidacji w obszarach rozwoju, produkcji i kapitału.

Procesy konsolidacji wymagają wsparcia. W warunkach polskich ma to znaczenie szczególne ze względu na państwowy charakter własności w stosunku do prawie 100 % producentów uzbrojenia.

Interesującym nas procesem w tym względzie jest powołanie Europejskiej Agencji Uzbrojenia.

Chciałbym w tym miejscu postawić ważne – moim zdaniem – pytania.

- Jaka jest nasza pozycja wobec tych obiektywnych i nieuchronnych, wydaje się, procesów?
- Co to przyniesie polskim interesom?
- Jak jesteśmy przygotowani do zaistnienia w procesach europejskiej konsolidacji?

Program dla polskich Sił Zbrojnych powinien dać również odpowiedź na te wstępne, z konieczności, elementy diagnozy.

Inicjatywa stworzenia programu FCS sięga lat 80. i 90. kiedy to funkcjonował w USA program FGCS, a w jego ramach program czołgowy „BLOCK 3”. Wówczas w kraju, a konkretnie w OBRUM Gliwice, rozpoczęto prace nad projektem „Czołg III generacji - kryptonim GORYL”, a niejako „przy okazji” również w OBRUM powstał projekt lądowej platformy bojowej LPB, wpisujący się w koncepcję FCS.

Wracając do amerykańskiego programu FCS należy zaznaczyć, że jest on oczywiście najbardziej rozbudowanym i niezwykle sofistycznym przedsięwzięciem, ale jednocześnie najkosztowniejszym ze znanych obecnie projektów tego typu.

Bardziej szczegółowe omówienie fragmentów znanych programów przyszłego pola walki było przedmiotem prezentowanego przez OBRUM referatu w trakcie pierwszej części konferencji.

Wymóg podjęcia podobnych prac w Polsce stał się powodem wystąpienia przez OBRUM do Narodowego Dyrektora Uzbrojenia, Sekretarza Stanu I zastępcy Ministra Obrony Narodowej Pana Janusza Zemke z propozycją uruchomienia prac studialnych nad polskim projektem FCS. Pan Minister propozycję OBRUM przyjął i nasz wniosek o przeprowadzenie takiego studium podzielił i poparł, zachęcając OBRUM, by w ramach działalności statutowej podjął działania organizacyjne zmierzające do zapoczątkowania tego ważnego przedsięwzięcia.

Tak też uczyniono, zwołując w dniu 20 listopada 2003 r. pierwsze spotkanie inicjujące prace nad projektem. Uczestnicy tego spotkania: Generałowie Marian Robełek,

Jerzy Paszkowski oraz Redaktor Wojciech Łuczak i Henryk Knapczyk autor niniejszego referatu uzgodnili kierunki i zakres prac niezbędnych do zainicjowania projektu i powołali do życia, tak zwaną „Grupę Inicjatywną/Inicjującą”, zapraszając do współpracy osoby reprezentujące najważniejsze instytucje i środowiska, które z racji wykonywanych zadań powinny być zainteresowane uruchomieniem polskiego projektu FCS. Mowa tu o resortach obrony, gospodarki i nauki.

W trakcie drugiego spotkania, a pierwszego w pełnym składzie, Grupa Inicjatywna przyjęła za swój cel włączenie do prac programowych reprezentantów całego środowiska przemysłowego określanego mianem przemysłowego potencjału obronnego państwa.

Skład Grupy Inicjatywnej

Lp.	Stanowisko/Imię i nazwisko	Instytucja
1.	Dyrektor Naczelny doc. dr inż. Henryk Knapczyk	Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych OBRUM, Gliwice
2.	Zastępca Szefa Generalnego Zarządu Planowania Strategicznego gen. bryg. Waldemar Czarnecki	Sztab Generalny Wojska Polskiego
3.	Zastępca Szefa Generalnego Zarządu Planowania Strategicznego kmdr dr Andrzej Fałkowski	Sztab Generalny Wojska Polskiego
4.	Szef Oddziału Techniki Wojsk Lądowych płk mgr inż. Jan Fiedor	Ministerstwo Obrony Narodowej Departament Polityki Zbrojeniowej
5.	Dyrektor Departamentu Spraw Obronnych płk Stanisław Rasała	Ministerstwo Gospodarki i Pracy
6.	Naczelnik Wydziału w Departamencie Programów Offsetowych płk Wojciech Kade	Ministerstwo Gospodarki i Pracy
7.	Dyrektor Departamentu Badań Na Rzecz Bezpieczeństwa i Obronności Państwa płk mgr inż. Tomasz Korza	Ministerstwo Nauki i Informatyzacji
8.	V-prezes ds. wydawniczych mgr Wojciech Łuczak	Agencja Lotnicza ALTAIR Sp. z o. o.
9.	Prezes Tomasz Hypki	Agencja Lotnicza ALTAIR Sp. z o. o.
10.	płk dr hab. Waldemar Kaczmarek	Akademia Obrony Narodowej
11.	prof. dr hab. Włodzimierz Miszalski	Wojskowa Akademia Techniczna
12.	Samodzielny doradca Prezesa gen. dyw. Marian Robełek	PHZ „BUMAR” Sp. z o.o.
13.	ppłk mgr inż. Andrzej Durka	PHZ „BUMAR” Sp. z o.o.
14.	Ekspert w Departamencie Projektów Specjalnych Ryszard Pisarek	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.
15.	Kierownik Zakładu Rozwoju, Główny Konstruktor inż. Marek Ł. Grabania	OBRUM Gliwice
16.	gen. bryg. Jerzy Paszkowski	OBRUM Gliwice

Grupę Inicjatywną rozszerzono o następujące osoby:

Lp.	Stanowisko/Imię i nazwisko	Institucja
1.	Dyrektor Departamentu Programów Offsetowych płk Tadeusz Pyrcak	Ministerstwo Gospodarki i Pracy
2.	Dyrektor dr inż. Roman Dufrêne	Przemysłowy Instytut Telekomunikacji
3.	Dyrektor prof. dr hab. inż. Witold Łuczyński	Instytut Technicznych Wyrobów Włókienniczych „MORATEX”

Uzgodniono, że pierwszym krokiem zmierzającym do zaangażowania środowiska w powstający projekt będzie zorganizowanie dwuczęściowej konferencji naukowej pod tytułem „Polska Wizja Przyszłego Pola Walki”, której pierwszą część rozpoczęliśmy 19 kwietnia 2004r., a której najważniejszym elementem był referat Sztabu Generalnego pt.: „Przyszłość Sił Zbrojnych RP – miejsce Polski w euroatlantyckich strukturach bezpieczeństwa”.

Osobistym patronatem zgodzili się objąć naszą konferencję Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Gospodarki i Pracy Pan Jerzy Hausner, Minister Obrony Narodowej Pan Jerzy Szmajdziński i Minister Nauki i Informatyzacji Pan Michał Kleiber.

Ranga projektu, którym pragniemy się zająć jest wyjątkowa. Sprawa ma ogromne znaczenie dla obronności państwa, gospodarki narodowej i polskiej nauki, patronat konferencji, znaczenie poruszanej problematyki jednoznacznie to potwierdza.

Założeniem przyjętym przez organizatorów jest zasada, by referaty i dyskusja wypełniające treść pierwszej części konferencji stały się zachętą i swoistym dendrytem, stanowiącymi podstawę merytoryczną do sformułowania przez uczestników referatów przewidzianych do wygłoszenia w trakcie drugiej części konferencji.

Organizatorzy mają także nadzieję, że referaty z pierwszej i drugiej części konferencji oraz wnioski z obu części staną się fundamentem dla dalszych prac Grupy Inicjatywnej, której program pragnę państwu przedstawić poniżej:

- Zorganizowanie dwóch Konferencji:
  - „Polska Wizja Przyszłego Pola Walki – wymagania i potrzeby”
  - „Polska Wizja Przyszłego Pola Walki – możliwości i perspektywy”
- Wystąpienie Przewodniczącego Grupy Inicjatywnej - doc. dr inż. Henryka Knapczyka do Narodowego Dyrektora Uzbrojenia o zgodę na powołanie zespołu roboczego (uprawomocnienie zespołu) i objęcie patronatem jego prac.
- Po uzyskaniu zgody Narodowego Dyrektora Uzbrojenia wystąpienie Przewodniczącego Grupy Inicjatywnej - doc. dr inż. Henryka Knapczyka o środki finansowe do: MON, KBN, PHZ BUMAR, ARP i Ministerstwa Gospodarki i Pracy na sfinansowanie pracy studialnej pt: „Systemy uzbrojenia i wyposażenia Sił Zbrojnych RP w pierwszych dziesięcioleciach XXI w.
Udział polskiego przemysłu obronnego w zabezpieczeniu potrzeb Sił Zbrojnych RP”
- Powołanie zespołu ekspertów oraz uzgodnienie tematyki i zadań zespołu z gestorami sprzętu i uzbrojenia.
- Opracowanie programu ”Polska Wizja Przyszłego Pola Walki”
- Potwierdzenie i przyjęcie do realizacji programu ”Polska Wizja Przyszłego Pola Walki”

Wzorując się na doświadczeniach brytyjskich zwróciłem się do Panów Prezesów Grup Kapitałowych, Prezesów i Dyrektorów instytucji uczestniczących w pierwszej części konferencji o opracowanie własnych referatów, z których powinno wynikać, jakie ich zdaniem kierunki rozwoju technicznego, technologicznego i sprzętowego należy w Polsce podjąć i do jakich zadań jesteśmy merytorycznie przygotowani. Wnioski z tych opracowań powinny stanowić podstawę nie tylko do zorganizowania drugiej części konferencji, ale powinny stać się tematycznym fundamentem obejmującym aspekty naukowe, techniczne i sprzętowe przyszłej inwentaryzacji potrzeb i kierunków rozwoju uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

Mam nadzieję, że wskażą one nie tylko kierunki programowe prac naukowych, badawczych i rozwojowych, ale także światowe i europejskie programy, w których moglibyśmy, czy powinniśmy uczestniczyć.

Zachodnie programy budowy nowoczesnych systemów pola walki, w których Polska chciałaby uczestniczyć mogą stać się przedmiotem naszego zainteresowania dopiero wówczas, gdy dokonamy inwentaryzacji potrzeb i możliwości własnych.

Chodzi o inwentaryzację:

- potrzeb wojska w zakresie wyposażenia w nowoczesne uzbrojenie i sprzęt,
- możliwości zapewnienia takiego wyposażenia przez przemysł krajowy,
- potencjału naukowego, badawczo-rozwojowego i przemysłowego w kraju,
- środków finansowych przeznaczanych na badania, rozwój i zakupy sprzętu w przyszłych latach.

Tylko w oparciu o tak opracowane studium potrzeb i możliwości, będą mogły być podejmowane w przyszłości odpowiedzialne decyzje, w których programach międzynarodowych Polska powinna uczestniczyć, a które projekty jesteśmy w stanie realizować samodzielnie.

Jestem przekonany, że oddźwięk marketingowy, jako rezultat konferencji „Polska Wizja Przyszłego Pola Walki”, może wywołać i mam nadzieję, że wywoła zainteresowanie polską koncepcją, a w przyszłości polskim programem nowoczesnych systemów pola walki. To może być także powodem zaproszenia nas do współtworzenia programów międzynarodowych.

Szanowni Państwo.

Chcę podkreślić, że już sam fakt dzisiejszego spotkania jest swoistym sukcesem szczególnie w aspekcie osób patronujących przedsięwzięciu.

Dotychczasowe próby zajęcia się przyszłymi kierunkami prac naukowych i badawczo – rozwojowych w sferach sprzętu obronnego kwitowane były stwierdzeniem typu wytrych „na to nas nie stać”.

Tymczasem, taki jest nasz pogląd, stać nas zapewne, co najmniej na tak potrzebny dzisiaj rozsądek. Odpowiedź, że na coś nas nie stać powinna być poprzedzona odpowiednim studium, inwentaryzacją potrzeb, by móc stwierdzić, na co nas nie stać. Polski nie stać na nie podejmowanie inicjatyw tego typu.

Kraj nasz jest w kryzysie, ale historia uczy, że kryzysy mijają i uczy jeszcze jednego, że uczestnicy życia gospodarczego, a do takich należą na pewno MGiP, MON, Grupy Kapitałowe, jednostki Przemysłowego Potencjału Obronnego Państwa, powinny przygotować się i swoją ofertę produktową na okres pokryzysowy. Przecież po okresie bezczynności w kryzysie, jednostek tych może już nie być, a jeśli będą wciąż istnieć to nie będą dysponowały produktami oczekiwanymi przez przyszłych użytkowników i wówczas to zakup pożądaných wyrobów będzie musiał być realizowany poza krajem.

Finansowanie nauki i rozwoju nowoczesnych technologii jest najlepszym sposobem kreowania wzrostu gospodarczego, a poniesione nakłady na tak rozumiany rozwój, zwracają się w przyszłości wielokrotnie.

Natomiast wdrażalność rezultatów prac naukowych i badawczo-rozwojowych w sektorze przemysłu obronnego jest bardzo duża, a jak wiadomo postęp technologiczny w technice wojskowej, wcześniej czy później, przenosi się na pozostałe gałęzie produkcji przemysłowej. Nie bez znaczenia jest więc, fakt poświęcania na świecie tak szczególnej uwagi rozwojowi rodzimych przemysłów zbrojeniowych.

Trzeba również wziąć pod uwagę fakt wielkości budżetu MON. Teoretyczne 1,95 % PKB to kwoty niewielkie, a odniesione do wartości bezwzględnych budżetów państw zachodnich zmuszają do jeszcze większej skromności. Zatem jak można myśleć o możliwości zakupów poza krajem przy takich środkach i przy znanych relacjach cen zachodnich do cen polskich. Na taką rozrzutność nie stać nas ani dzisiaj ani nie będzie nas stać w najbliższej przyszłości. Nie można dopuścić by przyszłe zakupy realizować poza krajem, szczególnie w asortymentach i w zakresie technologii, w obszarze, których jesteśmy bądź możemy być kompetentni, jeśli już nie sprzętowo to wciąż jeszcze intelektualnie.

Bez wykonania prawidłowego studium potrzeb, wymagań i możliwości prowadzącego do ich inwentaryzacji, bez polskiego planu i programu opisującego polską wizję przyszłego pola walki i sprzętu na tym polu, również wejście w programy europejskie i światowe będzie niemożliwe. Nie można wejść w coś lub w cokolwiek. Trzeba wiedzieć, dlaczego w tym konkretnym programie chcemy być i że na to nas stać.

Szanowni Państwo.

Nasza siła nabywcza odnośzona do standardów zachodnich jest niska, odnośzona do realiów polskich cen i kosztów jest jednak znaczna. Wydatek na prace b+r realizowane w kraju dla sprzętu pancernego i specjalistycznego liczony w cenach jednostkowych produktu finalnego, produkowanego seryjnie wynosi ledwie 2-3 egzemplarzy, zaś w sferze elektronicznej, czy ściślej radiolokacyjnej rzędu 8-10 i to, w zależności od tego czy brane są pod uwagę koszty ogólnospołeczne, czy też nie. W warunkach zachodnich, dla ich cen jednostkowych kilkakrotnie wyższych relacje te są kilka, czy kilkanaście razy wyższe.

Zatem, że nas nie stać, to prawda, ale nie stać nas przede wszystkim na nieprowadzenie własnych prac b+r i na zakupy rezultatów prac amerykańskich czy zachodnioeuropejskich we wszystkich branżach. Nie mówiąc już o wpływie pieniędzy polskiego podatnika na pokrycie kosztów podatnika obcego.

Parafrazując znane powiedzenie, że kto nie chce płacić na własną armię, będzie z pewnością płacił na cudzą, możemy powiedzieć, „kto nie chce inwestować w procesy

rozwojowe związane z obronnością we własnym kraju, będzie inwestował w obcym, poprzez zakupy niezbędnego uzbrojenia tamże”.

Konferencja to pierwszy istotny etap przedsięwzięcia, kolejnymi zgodnie z założeniami Grupy Inicjatywnej są przedstawione kolejne etapy działań zaś efektem ich, uwarunkowanych dostępem do środków finansowych, będzie opracowanie według założonej struktury rozdziałów i treści:

„Systemy uzbrojenia i wyposażenia Sił Zbrojnych RPw pierwszych dziesięcioleciach XXI w. Udział polskiego przemysłu obronnego w zabezpieczeniu potrzeb Sił Zbrojnych RP”.

<i>Wstęp</i>	Tendencje światowe i europejskie (FCS, FRES itd.). Co należy robić w Polsce ?
<i>Rozdział 1</i>	Zdolności bojowe oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP w pierwszych dziesięcioleciach XXI wieku. Tendencje transformacji strukturalnej. Kierunki rozwoju systemów uzbrojenia i wyposażenia wojskowego w kontekście perspektywicznych potrzeb SZ RP.
<i>Rozdział 2</i>	Moduły bojowe – propozycje ideowe dla wojsk lądowych, lotnictwa i marynarki wojennej.
<i>Rozdział 3</i>	Wymagania wobec wybranych rodzajów (systemów) uzbrojenia.
<i>Rozdział 4</i>	Analizy możliwości realizacji prac b+r i produkcji przemysłowej na tle wymagań rozdziału 3.
<i>Rozdział 5</i>	Propozycje umiejscowienia problematyki rozwoju systemów uzbrojenia i wyposażenia SZ RP w perspektywicznym planowaniu obronnym.
<i>Rozdział 6</i>	Wnioski, elementy programów rozwoju systemów uzbrojenia i wyposażenia SZ RP. Propozycje realizacji wybranych, pilotażowych projektów (tematów prac) z zakresu technicznej transformacji SZ RP.

Szanowni Państwo.

W naszych, czy występując z tej strony, w Waszych rękach jest powodzenie zainicjowanej przez nas akcji, czy może raczej projektu. Jego powodzenie to współdziałanie w programowaniu kierunku prac b+r i rozwoju technologii i produktów wojskowych, to wskazanie przyszłych statutowych kierunków działań Polskiego Potencjału Obronnego Państwa.

Oczekiwane rezultaty konferencji pojawią się tylko wówczas, jeśli uczestniczący w dzisiejszej konferencji zaprezentują własne referaty wskazujące na kierunki prac, badań i przedsięwzięć zmierzających do uzasadnienia uczestniczenia w przedsięwzięciu pt.: „Polska Wizja Przyszłego Pola Walki”.

Jeszcze raz zachęcam do czynnego udziału.

Dziękuję za uwagę.